

Review of Seven Pieces of Luster Tiles in the National Museum of Iran; New Archaeological Finds from Lar Plain in Tehran

Mohammad Sepehr Siri & Saeed Amirhajloo

Abstract

The first manual of the National Museum of Iran (NMI) was published in 1917, at the same time as the opening of the museum. This manual includes a description of the NMI's duties and activities. It also has a descriptive list of museum objects. The description of some objects in the manual is very important, but this has not been considered in the study of some of the objects of the NMI in previous research. 34 pieces of luster tiles have a complete description in the manual. The first purpose of this article is to review the information about some of the above-mentioned luster tiles based on the first manual of the NMI. The second one is to introduce the archaeological context in which they were found. The question is how are these luster tiles described in the manual of the NMI? What are the characteristics of the archaeological context where they were discovered? The data were collected by studying the mentioned manual and according to the characteristics of the tiles and conducting field studies. According to the results, at least seven pieces of luster tiles of the NMI are among the objects excavated from the Lar Plain of Tehran. While now they are registered as discovered tiles from Kashan, Gorgan, and Rey. Although these seven tiles are similar in style to the luster tiles of Kashan and Takht-e Soleyman, they were excavated by Etemad-al-Saltaneh in Khoshi-khaneh, Lar Plain, based on historical sources. The excavation was carried out by order of Nasser al-Din Shah during his summer trip to Lar. After that, these tiles were transferred to one of the large rooms of the old building of the Ministry of Education in the northern part of the Dar al-Fonun school, and then they were transferred to the Mirror Hall of Masoudiyeh Palace. Eventually, they were placed in the NMI and at the same time, they were registered in the manual of the museum.

Keywords: Luster Tiles, Manual of Iran National Museum, Archaeology of Lar Plain, Qoosh-Khaneh, Khoshi-Khaneh.

<https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14754300>

© 2020 Iran National Museum. All rights reserved

بازنگری محل انتساب هفت قطعه کاشی زرین فام در موزه ملی ایران؛ اطلاعات باستان‌شناختی تازه‌ای از دشت لار تهران

محمدسپهر سیری* و سعید امیرحاجلو**

چکیده

نخستین نظام‌نامه موزه ملی ایران همزمان با افتتاح موزه در سال ۱۲۹۵ خورشیدی به چاپ رسید. این نظام‌نامه دربردارنده شرح وظایف و فعالیت‌های موزه و فهرستی توصیفی از اشیاء موزه در یک سده پیش است. توصیف برخی از آثار در نظام‌نامه مذکور، اهمیت زیادی در بازنگری آثار دارد، اما تاکنون برای مطالعه آثار موزه، کمتر به این نظام‌نامه توجه شده است. از جمله آثاری که شرح کاملی از ویژگی‌ها و محل کشف آنها در نظام‌نامه آمده، ۳۴ قطعه کاشی زرین فام است. هدف از این مقاله، بازنگری اطلاعات برخی کاشی‌های زرین فام فوق بر پایه نخستین نظام‌نامه موزه، معرفی محل کشف آنها و مطالعه باستان‌شناختی بستر کشف این آثار است. پرسش این است که کاشی‌های زرین فام مورد مطالعه، در نظام‌نامه موزه ملی ایران چگونه توصیف شده‌اند و ویژگی‌های بستر باستان‌شناختی محل کشف آنها چیست؟ بخشی از داده‌ها به شیوه اسنادی و بر پایه مطالعه نظام‌نامه مذکور و بخش دیگری از داده‌ها با مطالعه ویژگی‌های کاشی‌های مورد اشاره و بررسی‌های میدانی گردآوری شده است. بر پایه نتایج، دست کم هفت قطعه از کاشی‌های زرین فام موزه ملی که اکنون به عنوان کاشی‌های مکشوف از کاشان، گرگان و ری ثبت شده‌اند، آثاری هستند که از دشت لار تهران کشف شده و به موزه راه پیدا کرده‌اند. اگرچه این هفت قطعه از نظر سبک، بیشترین مشابهت را با نمونه‌های کاشان و تخت‌سلیمان نشان می‌دهند، بر پایه منابع تاریخی، توسط اعتمادالسلطنه در محلی به نام قوش‌خانه یا خوشی‌خانه در دشت لار کاوش شده‌اند. کاوشی که به دستور ناصرالدین شاه در جریان سفر بیلاقی‌اش به لار به انجام رسید و حدود یک ماه تداوم داشت. پس از آن، این کاشی‌های زرین فام به یکی از اطاق‌های بزرگ عمارت قدیم وزارت معارف در شمال مدرسه دارالفنون و سپس به تالار آئینه کاخ مسعودیه منتقل شد و در نهایت به موزه ملی ایران انتقال یافت و در همان زمان، در فهرست اموال منقول موزه در نظام‌نامه ثبت شد.

واژگان کلیدی: کاشی زرین فام، نظام‌نامه موزه ملی، باستان‌شناسی دشت لار، قوش‌خانه، خوشی‌خانه.

* دانشجوی دکترا (نویسنده مسئول) mohamadsepehr@gmail.com

** استادیار گروه باستان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس s.amirhajloo@modares.ac.ir

درآمد

در اواخر دوره قاجار و هم‌زمان با انقلاب مشروطیت، برخی نهادهای فرهنگی مانند موزه ملی ایران تحت تأثیر تحولات علمی و آموزشی در ساختاری جدید و به طور رسمی شکل گرفت. هم‌زمان با افتتاح موزه ملی در سال ۱۲۹۵ خورشیدی، دفترچه‌ای با عنوان «نظام‌نامه موزه ملی ایران» منتشر شد که در آن علاوه بر شرح وظایف و فعالیت‌های موزه، فهرست راهنمای اشیاء موزه نیز ثبت شده بود. نسخه‌ای از این دفترچه هم‌اکنون در مرکز اسناد کتابخانه ملی ایران موجود است، اما در طول سده گذشته مغفول مانده و کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. در سال ۱۳۹۵ به مناسبت یکصدمین سال افتتاح موزه ملی ایران، تعداد محدودی از این دفترچه با همکاری کمیته ملی موزه‌های ایران و موزه ملی ایران دوباره به چاپ رسید.

بخش‌های زیادی از نظام‌نامه موزه ملی ایران، فهرستی از آثار منقول موزه ملی ایران در بیش از یک سده قبل است و شرح و توصیف برخی از آثار در نظام‌نامه مذکور، اهمیت زیادی در بازنگری این آثار دارد. در حالی که تاکنون در مطالعه آثار موزه ملی، به این نظام‌نامه استناد نشده است. بر این اساس، بررسی نظام‌نامه موزه ملی ایران، آگاهی‌های تازه‌ای را درباره برخی از آثار این موزه در اختیار می‌گذارد. از جمله آثاری که در این نظام‌نامه فهرست شده و شرح کاملی از ویژگی‌های فنی و محل کشف آنها آمده، تعداد ۳۴ قطعه کاشی زرین‌فام است. ردیابی این کاشی‌ها توسط نگارنده نخست این مقاله نشان داد که اکنون، هفت قطعه از آنها با عنوان آثاری کشف‌شده از کاشان، ری و گرگان ثبت شده و برخی از آنها در ویتترین‌های واقع در تالارهای موزه و برخی دیگر در مخازن موزه نگهداری می‌شوند. اما از سرنوشت ۲۷ قطعه کاشی دیگر هیچ اطلاعاتی در دست نیست.

هدف از این مقاله، بازنگری اطلاعات هفت قطعه کاشی‌های زرین‌فام فوق بر پایه نخستین نظام‌نامه موزه، معرفی محل کشف آنها و مطالعه باستان‌شناختی بافت و بستر کشف این آثار است. پرسش این است که کاشی‌های زرین‌فام مورد مطالعه، چگونه در نظام‌نامه موزه ملی ایران توصیف شده‌اند و ویژگی‌های بستر باستان‌شناختی محل کشف آنها چیست؟ بر این اساس، ضمن مطالعه اسنادی نظام‌نامه مذکور و مطالعه ویژگی‌های کاشی‌های مورد اشاره، به بررسی میدانی باستان‌شناختی در دشت لار تهران پرداخته شده و ارتباط میان این کاشی‌ها با بسترهای باستان‌شناختی دشت لار تبیین شده است. همچنین تلاش شده با بررسی اسناد و متون تاریخی، سرگذشت آنها از زمان پیدایش در دشت لار تا زمان انتقال به موزه ملی ایران تشریح شود.

روش پژوهش

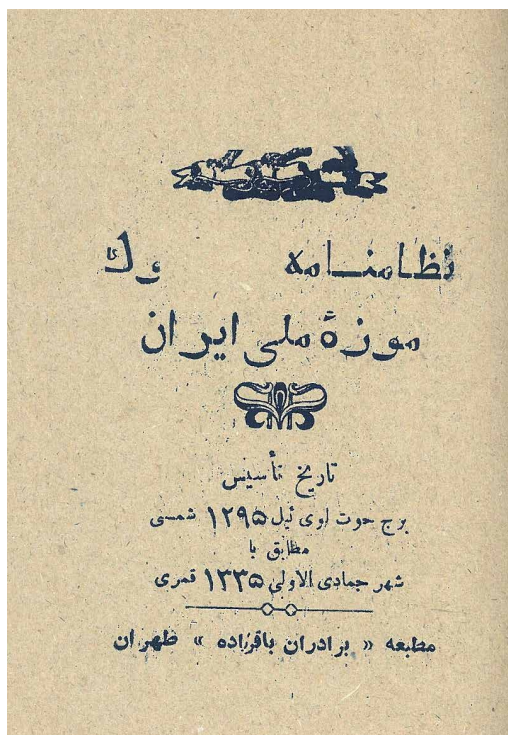
گردآوری اطلاعات در این مقاله به شیوه‌های اسنادی و میدانی صورت گرفته است. بدین ترتیب که ابتدا با مطالعه نظام‌نامه موزه ملی، اطلاعاتی درباره کاشی‌های زرین‌فام از نظام‌نامه استخراج شده و با تطبیق این اطلاعات و شناسنامه فعلی کاشی‌های زرین‌فام در موزه ملی ایران، نمونه‌های ثبت شده در نظام‌نامه ردیابی شده‌اند. سپس به‌منظور کسب اطلاعات تکمیلی درباره این آثار به مطالعه سایر اسناد به‌ویژه اسناد تاریخی پرداخته شده است. پس از مطالعه این اسناد و طرح این موضوع که کاشی‌ها از دشت لار تهران کشف شده و به موزه ملی ایران انتقال یافته‌اند، به بررسی میدانی در دشت لار پرداخته شده تا محوطه‌ای که دربردارنده شواهدی مشابه با این کاشی‌ها است، مورد مطالعه قرار گیرد و محل کشف این کاشی‌ها به طور دقیق‌تر شناسایی شود. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی بوده و پس از توصیف و طبقه‌بندی نمونه‌ها، به تحلیل ارتباط این کاشی‌ها با دشت لار به شیوه تحلیل مقایسه‌ای پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش

نظام‌نامه موزه ملی ایران و کاشی‌های مورد مطالعه در این پژوهش، تا کنون در هیچ یک از پژوهش‌های پیشین مطالعه نشده‌اند. دشت لار تهران نیز در مطالعات باستان‌شناسی پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته و تنها در دو پژوهش باستان‌شناسی به این منطقه پرداخته شده است. ناصر پازوکی طرودی (۱۳۸۲) در کتاب «آثار تاریخی شمیران» ضمن بررسی ناحیه شمیران، اشاره‌ای به دشت لار داشته است. اما او در این بررسی، محوطه قوش‌خانه را ندیده یا توصیف نکرده است. پس از وی، محمدسپهر سیری (۱۳۹۸ الف) به بررسی هدفمند و روشمند دشت لار پرداخته و ۴۰ محوطه و اثر تاریخی را در محدوده ۷۳۰ کیلومتر مربعی دشت شناسایی کرده است. محوطه قوش‌خانه نیز برای نخستین بار در گزارش این بررسی معرفی شده است. سیری (۱۳۹۸ ب) بر اساس بررسی مذکور، پایان‌نامه‌ای با عنوان «بررسی باستان‌شناسی دشت لار تهران و تحلیل الگوهای استقرار دوران اسلامی آن» نگاشته و در آن، محوطه‌های دشت لار را با رویکرد باستان‌شناسی منظر و به منظور تبیین الگوهای استقرار مطالعه کرده است. بنابراین، مقاله حاضر، نخستین پژوهش درباره کاشی‌های زرین‌فام قوش‌خانه در دشت لار و ارتباط آن با نظام‌نامه موزه ملی و آثار موجود در موزه است.

نظام‌نامه موزه ملی ایران؛ تدوین ۱۲۹۵ خورشیدی

نظام‌نامه موزه ملی ایران، یک سند تاریخی مهم از نخستین

تصویر ۱. نظام‌نامه موزه ملی ایران، تدوین ۱۲۹۵ خورشیدی (نگارندگان، ۱۳۹۹)

سال‌های گشایش موزه است. بر صفحه اول این نظام‌نامه، تاریخ «برج حوت اوی‌ئیل ۱۲۹۵ شمسی، مطابق با شهر جمادی الاولی ۱۳۳۵ قمری» آمده است (تصویر ۱). این نظام‌نامه در ۶۴ صفحه تدوین شده و در چاپخانهٔ برادران باقرزاده در تهران به چاپ رسیده است. تمام آثار توصیف‌شده در این نظام‌نامه، با شماره یا «نمره‌ای» اختصاصی مشخص شده‌اند. بررسی‌های نگارنده اول مقاله در مخازن و تالارهای موزه ملی ایران، به ردیابی هفت قطعه از کاشی زرین‌فام مورد اشاره در نظام‌نامه منجر شد که اکنون با شماره‌های جدید چهار تا پنج رقمی ثبت شده‌اند (تصویر ۲). اما روی کاشی‌ها، شماره قدیمی دو رقمی نیز در کنار شماره جدید ثبت شده که با نمره‌های قیدشده در نظام‌نامه مطابقت دارد.

کاشی‌های زرین‌فام مورد مطالعه

هفت قطعه کاشی زرین‌فام مورد مطالعه که اکنون در موزه ملی ایران نگهداری می‌شوند و برای نخستین‌بار در نظام‌نامه موزه ملی ایران نیز ردیابی شده‌اند، از نظر فرم به انواع کاشی هشت‌پر کوکبی (ستاره‌ای) و چلیپایی (صلیبی) تقسیم می‌شوند. بررسی فنی کاشی‌ها که مستقیماً توسط نگارندگان انجام شده، نشان می‌دهد لعاب زرین‌فام روی این کاشی‌ها طیف متنوعی از رنگ‌های طلایی، قهوه‌ای، قهوه‌ای مایل به زیتونی و قهوه‌ای مایل به مسی را تشکیل می‌دهد. زمینه اولیه

Description : Karzi elated à 8 parties en un unique staminate à deux lobes en ruban de bleu cobalt et l'ensemble sur fond blanc. Part 2 branches de fleurs et une feuille, cerise de cobalt et sur fond blanc denté. Pris du bord, réimpression denté sur fond blanc	شماره اثر - دفتر کل : ۵۹۵ بخش : ۳۵۹۵-۳۵۶۵ شماره های دیگر : ۷۳ شماره پرونده : محل اکتشاف : Karan تاریخ : ۷ هجری وضع اثر :																								
Dimensions : طول ۲۰،۵ cm Négatifs Photo No. : Diapos No. :	اندازه ها : طول ۲۰،۵ cm شماره نگاتیف : ۷۷۲ شماره اسلاید : <table border="1"> <thead> <tr> <th>Emplacement</th> <th>Exposition</th> <th>Salle :</th> <th>تالار :</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td>Vitrine : <td>ویترین : </td></td></tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Catalogue : <td>کاتالوگ : </td></td></tr> <tr> <th>Emplacement</th> <th>Réserves</th> <th>Salle :</th> <th>تالار :</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Etagères : <td>قفسه : </td></td></tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>No. : <td>شماره : </td></td></tr> </tbody> </table>	Emplacement	Exposition	Salle :	تالار :			Vitrine : <td>ویترین : </td>	ویترین :			Catalogue : <td>کاتالوگ : </td>	کاتالوگ :	Emplacement	Réserves	Salle :	تالار :			Etagères : <td>قفسه : </td>	قفسه :			No. : <td>شماره : </td>	شماره :
Emplacement	Exposition	Salle :	تالار :																						
		Vitrine : <td>ویترین : </td>	ویترین :																						
		Catalogue : <td>کاتالوگ : </td>	کاتالوگ :																						
Emplacement	Réserves	Salle :	تالار :																						
		Etagères : <td>قفسه : </td>	قفسه :																						
		No. : <td>شماره : </td>	شماره :																						

تصویر ۲. نمونه‌ای از شناسنامه‌های کاشه‌های مورد مطالعه، شماره‌های قدیم و جدید و محل کشف (نگارندگان: ۱۳۹۹)

طلایی نمود می‌یابد (درباره روش تولید زرین‌فام‌های سده‌های میانی بنگرید به Watson 1985).

شرح کاشی‌ها در نظام‌نامه موزه ملی

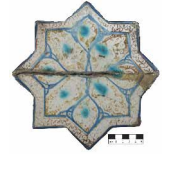
بر سطح رویی یا پشتی کاشی‌های مورد مطالعه، برچسبی قدیمی با نشان تاج شاهی، شیر و خورشید و عبارت «اثاثه دولتی» وجود دارد و زیر این عبارت، عددی دو رقمی ثبت شده است (تصویر ۳). به نظر می‌رسد این عدد، نخستین شماره‌ای است که برای ثبت کاشی‌ها استفاده شده است. با تطبیق این شماره‌های دو رقمی روی برچسب‌های قدیمی کاشی‌ها با نمره‌های ثبت‌شده در فهرست آثار نظام‌نامه موزه، اطلاعات ارزنده‌ای درباره این کاشی‌ها حاصل می‌شود.

کاشی نمره ۷۳: توصیف این کاشی در نظام‌نامه موزه بدین شرح است: «از قرار است که در نمره ۷۰ ذکر شده، اما وزنش ۵۴۳ گرم است» (نظام‌نامه موزه ملی ۱۲۹۵: ۲۳). در صفحه قبل از آن، توصیف مفصلی از کاشی نمره ۷۰ بدین شرح آمده است: «خشت هشت گوش کاشی طلایی رنگ رفته به وزن ۵۵۱ گرم که متن آن گل و بوته و حاشیه خط فارسی نزدیک به سبک تاتاری دارد از حوالی ثیلاقات لار استخراج شده و متعلق به دوره ۷۰۰ تا ۸۵۰ هجری دوره سلطنت تیموریان است. این خشت‌ها را در آن دوره برای

این کاشی‌ها با لعاب قلعی سفید پوشیده شده و سپس نقوشی با رنگ لاجوردی و لکه‌های فیروزه‌ای بر آن اجرا شده است. همچنین، بخش زیادی از سطح روی کاشی‌ها با رنگ‌های طیف طلایی تا قهوه‌ای چنان رنگ‌آمیزی شده که این رنگ‌ها به عنوان زمینه نقش دیده می‌شوند و فضاهای سفیدرنگ خالی میان آنها (فضای منفی) بخشی از نقوش ختایی را تشکیل می‌دهد. نقوش اصلی در این کاشی‌ها شامل پیچش‌های اسلیمی، گل‌ها، برگ‌ها و غنچه‌های ختایی و خطوط قاب‌بندی دور آنهاست. بر کاشی نمره ۸۹ (شماره جدید ۲۰۵۷۰) دو نقش صورت انسانی نیز دیده می‌شود. همه نمونه‌های هشت‌پر کوبی، دارای کتیبه‌ای به خط نسخ در لبه‌ها هستند. کتیبه تاریخ‌دار روی یک قطعه از این کاشی‌ها تعلق آن را به سال ۶۷۰ هجری نشان می‌دهد (جدول ۱). همه این نمونه‌ها به شیوه سایر نمونه‌های زرین‌فام سده‌های میانی در ایران ساخته شده‌اند. بدین ترتیب که پس از آماده سازی بیسکوپیت کاشی، پوششی از لعاب قلع سفید به عنوان رنگ زمینه بر آنها ایجاد شده و پس از پخت اولیه کاشی‌ها، نقاشی با لعاب‌های رنگی روی آنها انجام شده است. لعاب زرین‌فام در این کاشی‌ها طبق شیوه رایج در سده‌های میانی، از نوع لعاب‌هایی با ترکیبات اکسید مس یا نقره بوده که در فرآیند پخت در کوره، مس یا نقره بر سطح سفال رسوب کرده و به صورت لعابی درخشان و

جدول ۱. مشخصات کاشی‌های مورد مطالعه

ردیف	شماره کاشی			محل کشف	قدمت ثبت شده در موزه	توصیف کاشی‌ها	عکس کاشی نگارندگان (۱۳۹۹)
	شماره دفتر کل	شماره موزه	شماره قدیم				
۱	۵۶۵	۳۵۶۵	۷۳	کاشان	۶۷۰ هجری	کاشی هشت گوش کوبی با ابعاد ۲۱۰ میلی‌متر از نوک تیزها و ضخامت ۱۵ میلی‌متر و خمیره رسی نخودی. نقش گل، برگ و غنچه‌های ختایی با دو رنگ سفید و لاجوردی بر زمینه قهوه‌ای. لکه‌های فیروزه‌ای روی نقوش متن کتیبه خط نسخ قهوه‌ای بر زمینه سفید در حاشیه. دو خط لاجوردی و قهوه‌ای بر لبه کاشی خط لاجوردی برای تفکیک حاشیه کتیبه‌ای از متن. تاریخ ذی‌قعدة سده سبعین ستمانه در کتیبه کاشی. متن کتیبه شامل ابیات زیر: ای رای تو سال و ماه آزدن من فارغ ز من و شاد به غم خوردن من گفتی نکنم با تو دگر بدعه‌دی این نیز نکردن تو بر گردن من بخور هر چه داری فرونی بده تو رنجیده‌ای بهر دشمن منه به کام تو بادا همه کار تو خداوند بادا نگهدار تو درج شماره ۷۳ نظام‌نامه بر خمیره پشت کاشی با قلم. آسیب‌شناسی: یکی از پزه‌های کاشی شکسته و وصالی شده، اما سایر بخش‌های لعاب و خمیره کاشی از سلامت نسبی برخوردار است.	

	کاشی چلیپایی به طول ۲۱۰ میلی‌متر از نوک تیزه‌ها، بازوهایی به پهنای ۶۰ میلی‌متر، ضخامت ۱۵ میلی‌متر و خمیره رسی نخودی. نقش اسلیمی‌های لاجوردی و فیروزه‌ای روی زمینه قهوه‌ای، دورگیری اسلیمی‌ها با رنگ سفید. دو خط لاجوردی و قهوه‌ای بر لبه کاشی. برچسب اموال با شماره ۹۶ چسبیده روی یکی از بازوها. آسیب‌شناسی: بخشی از لعاب در قسمت مرکزی کاشی پریده و در لبه‌های کاشی نیز لعاب پریدگی دیده می‌شود، اما از نظر بدنه و خمیره در سلامت نسبی است.	ثبت نشده	کاشان یا گرگان	۹۶	۲۰۵۵۸	۴۵۵۸	۲
	کاشی چلیپایی با ابعاد کاملاً برابر با کاشی ۲۰۵۵۸ و خمیره رسی نخودی. نقش اسلیمی‌های سفید و لاجوردی بر زمینه قهوه‌ای، لکه‌های فیروزه‌ای روی اسلیمی‌های سفید، خط لاجوردی بر لبه کاشی، لکه‌های فیروزه‌ای روی نقوش. برچسب اموال با شماره ۹۷ چسبیده بر پشت کاشی. آسیب‌شناسی: یکی از بازوهای کاشی شکسته و وصالی شده، اما سایر بخش‌های لعاب و خمیره از سلامت نسبی برخوردار است.	سده ۷ هجری	کاشان	۹۷	۳۵۱۹	۵۱۹	۳
	کاشی هشت‌گوش کوکبی با ابعاد ۲۱۰ میلی‌متر از نوک تیزه‌ها و ضخامت ۱۵ میلی‌متر و خمیره رسی نخودی. نقش صورت یک زن و یک مرد با رنگ طلایی روی زمینه سفید درون دایره، نقش غنچه‌ها و برگ‌های ختایی با رنگ سفید روی زمینه طلایی. کتیبه ناخوانا و بی‌کیفیت به خط نسخ سفید روی زمینه لاجوردی در حاشیه. یک خط طلایی بر دورتادور لبه کاشی. برچسب اموال با شماره ۸۹ چسبیده روی متن کاشی. آسیب‌شناسی: کاشی شکسته شده و به چهار تکه تقسیم شده و سپس وصالی شده است.	ثبت نشده	کاشان یا ری	۸۹	۲۰۵۷۰	۴۵۷۰	۴
	کاشی هشت‌گوش کوکبی با ابعاد ۲۱۰ میلی‌متر از نوک تیزه‌ها و ضخامت ۱۵ میلی‌متر و خمیره رسی نخودی. نقش اسلیمی‌های لاجوردی با دورگیری سفید و گل‌ها و غنچه‌های ختایی به رنگ سفید بر زمینه قهوه‌ای. لکه‌های فیروزه‌ای روی نقوش متن. کتیبه‌ای به خط نسخ قهوه‌ای بر زمینه سفید در حاشیه. دو خط لاجوردی و قهوه‌ای بر لبه کاشی. دو خط لاجوردی و قهوه‌ای برای تفکیک حاشیه کتیبه‌ای از متن. خراشیدن شماره ۸۷ با شیء نوک تیز در پشت کاشی. آسیب‌شناسی: کاشی از وسط شکسته و به دو نیم تقسیم شده و وصالی شده است. اما سایر بخش‌های لعاب و خمیره از سلامت نسبی برخوردار است.	ثبت نشده	کاشان	۸۷	۳۵۶۶	۵۶۶	۵
	کاشی هشت‌گوش کوکبی با ابعاد ۲۱۰ میلی‌متر از نوک تیزه‌ها و ضخامت ۱۳ میلی‌متر و خمیره رسی نخودی. نقش هر دو نیمه شامل اسلیمی‌های لاجوردی با دورگیری سفید، گل‌ها و غنچه‌ها و برگ‌های ختایی سفید بر زمینه قهوه‌ای، اما رنگ زمینه یک نیمه روشن‌تر و زمینه نیمه دیگر تیره‌تر است و فرم نقوش ختایی سفید در دو نیمه، مقداری متفاوت است. لکه‌های فیروزه‌ای روی نقوش متن. کتیبه به خط نسخ قهوه‌ای بر زمینه سفید در حاشیه. دو خط لاجوردی و قهوه‌ای بر لبه کاشی و برای تفکیک حاشیه کتیبه‌ای از متن. بخشی از متن کتیبه در یک نیمه به شرح زیر: (ناقص) بادا جهان آفرین به هر جا که باشد خداوند این فی تاریخ ماه شوال سنه ؟ جز می ز هر آنچه هست کوتاهی به از می ز کف بتان خرگاهی به رندی و قلندر و (ناقص) متن کتیبه در نیمه دیگر کاشی به شرح زیر: (ناقص) که همیشه بر خرد دندانست هم اوست که مونس خردمندانست می در خم اگر چه سرگرفتست رواست در شیشه نگر چه خرم و خندان (ناقص) آسیب‌شناسی: کاشی از دو نیمه شکسته ناهمسان تشکیل شده است. در واقع دو نیمه کاشی متفاوت بوده که هنگام مرمت به اشتباه به هم چسبانده شده است.	ثبت نشده	کاشان	۸۵	۳۵۷۰	۵۷۰	۶

۷	۴۵۸۲	۲۰۵۸۲	۹۲	گرگان	ثبت نشده	کاشی هشت‌گوش کوبی با ابعاد ۲۱۰ میلی‌متر از نوک نیزه‌ها و ضخامت ۱۵ میلی‌متر و خمیره رسی نخودی. نقش اسلیمی‌های لاجوردی و گل‌های ختایی سفید بر زمینه طلایی. لکه‌های فیروزه‌ای روی نقوش متن. کتیبه ناخوانا به خط نسخ طلایی بر زمینه سفید در حاشیه. دو خط لاجوردی و طلایی دورتادور لبه کاشی و یک خط لاجوردی برای تفکیک کتیبه از متن. برجسب اموال با شماره نظام‌نامه ۹۲ روی کاشی. آسیب‌شناسی: کاشی شکسته و به چند تکه تقسیم شده و وصالی شده است. آثار پدیدگی لعاب در چند قسمت و در لبه شکستگی‌ها دیده می‌شود.

تصویر ۳. نمونه نخستین برجسب‌ها و شماره‌های ثبت کاشی‌ها (نگارندگان ۱۳۹۸)

معرفی شده است: «از قرار است که در نمره ۹۵ ذکر شد ولی وزنش ۴۵۰ گرم است (نظام‌نامه موزه ملی ۱۲۹۵: ۲۶). در همین صفحه از نظام‌نامه، توصیف مفصلی از کاشی نمره ۹۵ به شرح زیر ارائه شده است: «خشت کاشی صلیبی طلایی چهار پر بوزن ۴۰۴ گرم و نقوش گل و بوته از صنایع ۷۰۰ تا ۸۵۰ هجری دوره سلطنت تیموریان و مستخرجات حوالی ییلاقات لار است. این خشت چنانچه در نمره ۷۰ ذکر شد همان خشتهاییست که در آن دوره به ضمیمه آن خشت‌های هشت گوشه برای تزئین دیوارها به کار میرفته» (همان؛ تصویر ۶).

کاشی نمره ۹۷: در توصیف این کاشی نیز در نظام‌نامه چنین آمده که همسان با کاشی نمره ۹۵ است، اما ۴۵۰ گرم وزن دارد (همان؛ تصویر ۶).

بنابراین، در نظام‌نامه موزه ملی ایران بر این موضوع تصریح شده که همه این کاشی‌ها، از ییلاقات لار به دست آمده‌اند. بر این اساس، به نظر می‌رسد اشاره به کاشان، گرگان و ری به عنوان مکان کشف این کاشی‌ها در اسناد جدید موزه ملی ایران نادرست است.

کاشی‌های زرین‌فام دشت لار تهران در اسناد قاجاری

بر پایه اسناد تصویری و مکتوب دوره قاجار، دشت لار تهران

تزئین دیوارها به کار می‌برده‌اند به این طور که در میانه هر یک از آنها یک خشت صلیبی چهارپری قرار داده و طرز ساخت آنها را طوری کرده بودند که گوشه‌های آنها مثل چفت و بست به یکدیگر متصل می‌گردید» (همان، تصویر ۴).

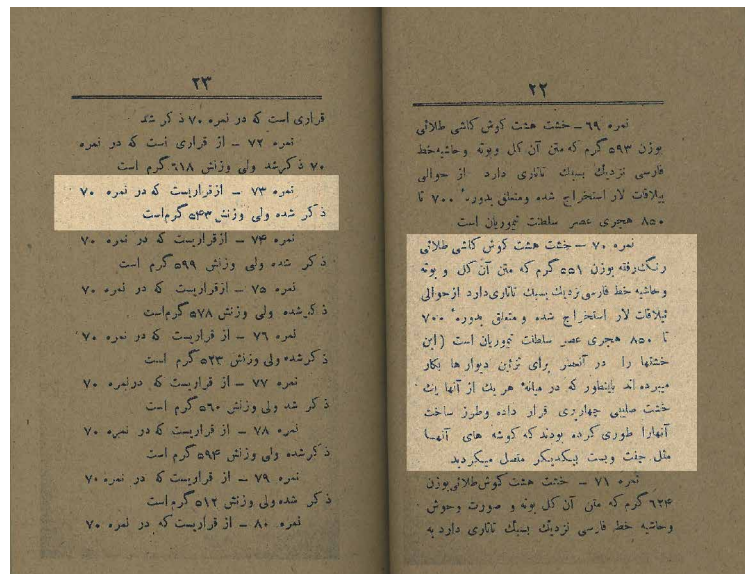
کاشی نمره ۸۵: در توصیف این کاشی در نظام‌نامه مذکور نیز چنین اشاره شده که مشابه نمره ۷۰ است، اما وزن آن برابر با ۶۳۱ گرم ثبت شده است (نظام‌نامه موزه ملی ۱۲۹۵: ۲۴؛ تصویر ۵).

کاشی نمره ۸۷: این کاشی نیز در نظام‌نامه بدین شکل توصیف شده است: «از قرار است که در نمره ۷۰ ذکر شده ولی وزنش ۵۵۰ گرم است» (همان؛ تصویر ۵).

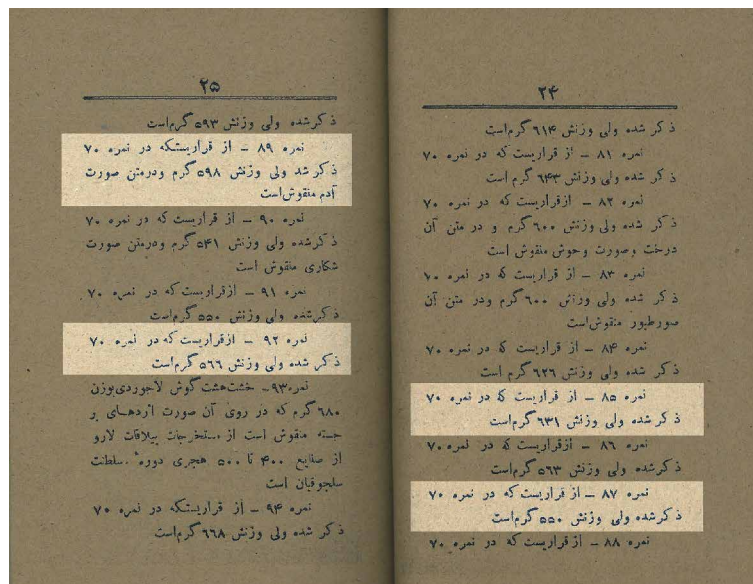
کاشی نمره ۸۹: توصیف این کاشی در نظام‌نامه موزه با این مضمون آمده است: «از قرار است که در نمره ۷۰ ذکر شده ولی وزنش ۵۹۸ گرم است و در متن صورت آدم منقوش است» (همان؛ ۲۵؛ تصویر ۵).

کاشی نمره ۹۲: در توصیف این کاشی در نظام‌نامه چنین آمده که مشابه نمره ۷۰ است، اما ۵۶۶ گرم وزن دارد (همان؛ تصویر ۵).

کاشی نمره ۹۶: این کاشی در نظام‌نامه به این صورت

تصویر ۴. توصیف کاشی شماره ۷۳ در نظام‌نامه سال ۱۲۹۵ خورشیدی موزه ملی ایران (نگارندگان ۱۳۹۹)

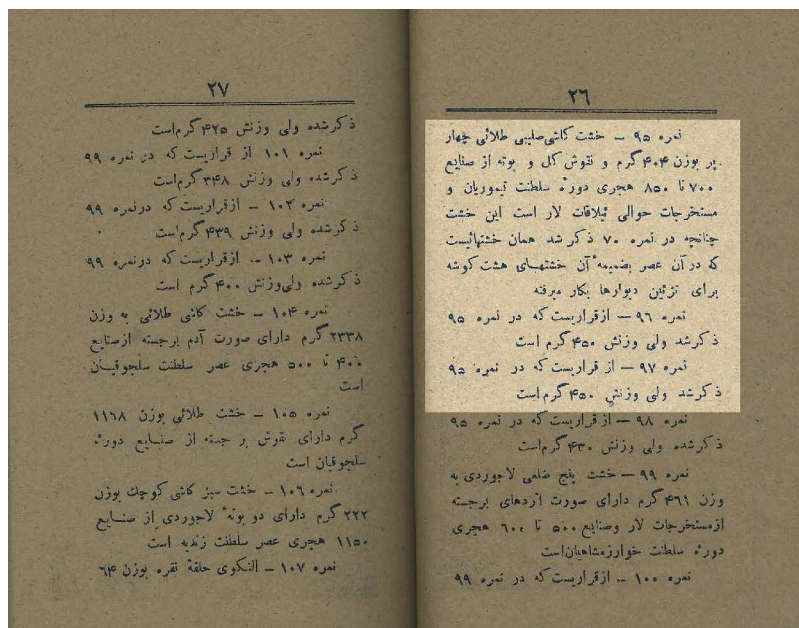

تصویر ۵. توصیف کاشی‌های شماره ۸۵، ۸۷، ۸۹ و ۹۲ در نظام‌نامه سال ۱۲۹۵ خورشیدی موزه ملی ایران (نگارندگان ۱۳۹۹)

نیست و از آنجایی که این مکان، محل تفریح شاهان بوده است باید خوشی‌خانه باشد. اعتمادالسلطنه اشاره کرده که به دستور ناصرالدین شاه، مأمور کاوش در خوشی‌خانه شده و به مدت یک ماه در این محوطه کاوش کرده است (اعتمادالسلطنه، ۱۲۹۸: شماره سند ۲۹۵۸). او همچنین در کتاب دیگر خود «روزنامه خاطرات» روایتی به شرح زیر نگاشته است:

«عصری حسب الامر با امین‌الملک و امین حضرت و آقامحمد خواجه رفتیم بخرابه‌ای که بالای لار پیدا شده. اقوی دلیل بر اینکه خوشی‌خانه قصر معتبر و محل ییلاق شخص بزرگی بوده این است که در هر قطعه کاشی که زیاده از اندازه کف دست نیست، یک دو نخود طلای بسیار ناب تیزیابی به

در این دوره تفرج‌گاه شاهان و اعیان قاجاری بوده است (تصویر ۷). اعتمادالسلطنه در سال ۱۲۹۸ قمری (۱۲۶۰ خورشیدی) در جریان سفر ییلاقی به همراه ناصرالدین شاه به دشت لار، رساله‌ای کوتاه با عنوان جغرافی و تاریخ لار نگاشته که اکنون این سند با شماره ۲۹۵۸ در کتابخانه ملی ایران نگهداری می‌شود. او در این رساله، شرح مهمی درباره بنای اعیانی خوشی‌خانه و کاشی‌های آن آورده است (تصویر ۸). منظور وی از خوشی‌خانه در این رساله، همان قوش‌خانه بوده است. محوطه‌ای که امروزه نیز به دلیل وجود صخره‌ای عظیم به شکل قوش یا عقاب، در میان اهالی به همین نام شناخته می‌شود. اما اعتمادالسلطنه چنین اشاره داشته که قوش‌خانه نام درستی

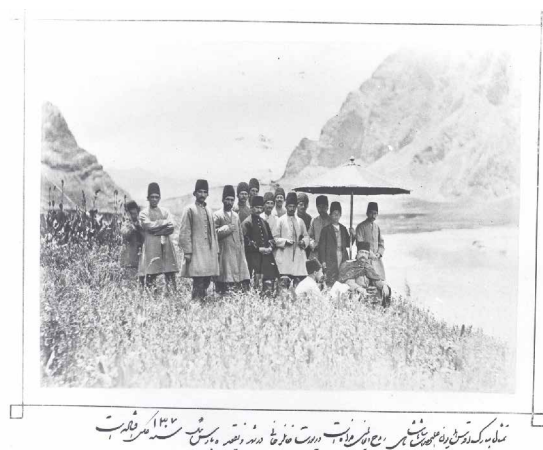
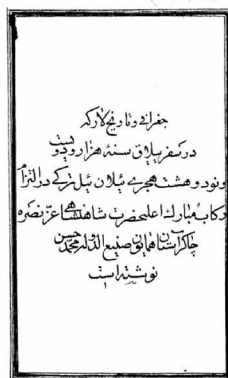
تصویر ۶. توصیف کاشی‌های شماره ۹۶ و ۹۷ در نظام‌نامه سال ۱۲۹۵ خورشیدی موزه ملی ایران (نگارندگان ۱۳۹۹)

هزار مغول در آنجا ساخته بودند. این داستان افسانه‌ای بیش نیست. آنچه مسلم و تاریخی است اینکه ارغون‌خان مغول در اینجا به جهت خود قصری ساخته بود و در همین قصر به تاریخ ۶۹۴ هجری پسر و جانشینش غازان اسلام آورده است. اعتمادالسلطنه با اینکه سرسری به کاوش این خرابه پرداخت، در آنجا مقداری کاشی زرنگار و دو شمعدان مسی یافت و من هم با اینکه زیاد نگشتم چند قطعه کاشی شکسته از همان جنس به دست آوردم» (فوریه ۱۳۳۵: ۱۷۱).

بر پایه این روایت‌ها، به نظر می‌رسد کاشی‌های زرین‌فامی که در نظام‌نامه موزه ملی ایران به عنوان آثاری مکشوف از دشت لار ثبت شده‌اند و اکنون در موزه ملی قرار دارند، همان کاشی‌هایی هستند که در پی کاوش غیرعلمی و یک ماهه اعتمادالسلطنه (به دستور ناصرالدین‌شاه) در محوطه خوشی‌خانه یا قوش‌خانه دشت

طور تذهیب به این کاشی چسبیده که حالا به اشاره دست به خوبی آن ورق طلا از روی کاشی برداشته می‌شود. در امتیاز کاشی‌کاری این محل هرچه نوشته شود کم است. علی‌الخصوص در تعریف یک قسم کاشی که در قدیم معمول بوده و با یک فلزی به قسم میناکاری پخته در کاشی می‌کرده‌اند که در آفتاب و روشنایی رنگ پر طاووس داشته است. این صنعت حالا در ایران متروک است و فرنگی‌ها هم هرچه خواسته‌اند بفهمند درک نکرده‌اند» (اعتمادالسلطنه، ۱۳۹۰: ۹۲).

دکتر فوریه نیز در سال ۱۳۰۷ قمری (۱۲۶۹ خورشیدی) درباره دشت لار چنین نوشته است: «در بین راه سیاه‌پلاس و اردوگاه سابق ما خرابه‌هایی است مرکب از چند دیوار خراب و یک سقف و چند پله. به من گفتند که اینجا برجی بوده است از آثار سده هفتم هجری که آن را به یادگار اسلام آوردن صد

تصویر ۸. رساله خطی اعتمادالسلطنه با عنوان جغرافی و تاریخ لار و با شماره سند ۲۹۵۸ در مرکز اسناد و کتابخانه ملی ایران (نگارندگان، ۱۳۹۹)

تصویر ۷. ناصرالدین شاه در پورت خانلرخانی در دشت لار، ۱۳۰۷ قمری (مرکز اسناد و آلبوم‌خانه کاخ گلستان)

زراندود (لاجوردینه) و انواع کاشی کتیبه‌ای با نقش قالب‌زده زیر لعاب آبی و فیروزه‌ای هستند (تصویر ۱۲).

مطالعه سبک‌شناختی و گاهنگاری کاشی‌های زرین‌فام شناسایی شده از محوطه قوش‌خانه دشت لار، بیانگر تعلق این مجموعه به سده هفتم هجری است (برای مقایسه بنگرید به Watson 1985: 129, 130, 133؛ قوچانی ۱۳۷۱: ۵۱، ۹۳؛ پورداوود و همکاران ۱۳۹۸: ۱۴۴؛ لشکری و همکاران ۱۳۹۳: ۴۱). قطعاتی که با نمونه‌های ۷۳، ۸۵ و ۸۷ در نظام‌نامه موزه معرفی شده‌اند با نمونه‌های متعلق به تخت سلیمان و کاشان مشابهت کامل دارند (Mason 2004: 265؛ قوچانی ۱۳۷۱: ۹۳؛ لشکری و همکاران ۱۳۹۳: ۴۱، تصویر ۱/ی). همچنین، نمونه‌های ۸۵، ۸۷، ۹۲، ۹۶ و ۹۷ با کاشی‌های آرامگاه امامزاده جعفر دامغان متعلق به سال‌های ۶۶۴ و ۶۶۵ هجری همسان هستند (Watson 1985: 133). بر کاشی نمره ۸۵، اشعاری آمده که بر تعداد زیادی از کاشی‌های متعلق به سال‌های ۶۷۰ تا ۶۷۴ از تخت‌سلیمان نیز نوشته شده است (قوچانی ۱۳۷۱: ۵۴ و ۹۰). همچنین، کاشی نمره ۸۹، با نمونه کاشی تاریخ‌دار کشف‌شده از قلعه دختر کرمان با تاریخ ۶۶۱ هجری (Amirhajloo et al. 2020: 2) و تخت‌سلیمان (قوچانی ۱۳۷۱: ۵۱ و تصویر ۱۶ رنگی) و نمونه‌هایی از کاشان منسوب به ابوزید کاشانی (Watson 1985: 129, 130) مشابهت دارد. بنابراین، کاشی‌های مورد مطالعه در موزه ملی ایران، از نظر سبک و طرح بیشتر با نمونه‌های کاشان و تخت‌سلیمان مشابهت دارند و طبق جدول ۲، همسانی این کاشی‌ها با نمونه‌های کاشان نمود بیشتری دارد. بنابراین احتمالاً کاشی‌های دشت لار در شهر کاشان به عنوان نزدیک‌ترین مرکز تولید کاشی زرین‌فام به لار تولید شده‌اند. اما با توجه به سه دلیل زیر، این کاشی‌ها از شهرهای کاشان (و حتی گرگان و ری) که در شناسنامه آنها قید شده، کشف نشده و در اصل، متعلق به بنای قوش‌خانه در دشت لار بوده‌اند: نخست، اشاره به کشف کاشی‌ها از ییلاقات لار در فهرست نظام‌نامه موزه ملی؛ دوم، ارتباط زمانی کاشی‌های زرین‌فام موزه با نمونه‌های شناسایی شده در بررسی‌های باستان‌شناسی دشت لار؛ و سوم، اشاره‌ها و توصیف‌های اعتمادالسلطنه و دکتر فوریه درباره کاشی‌های زرین‌فام دشت لار.

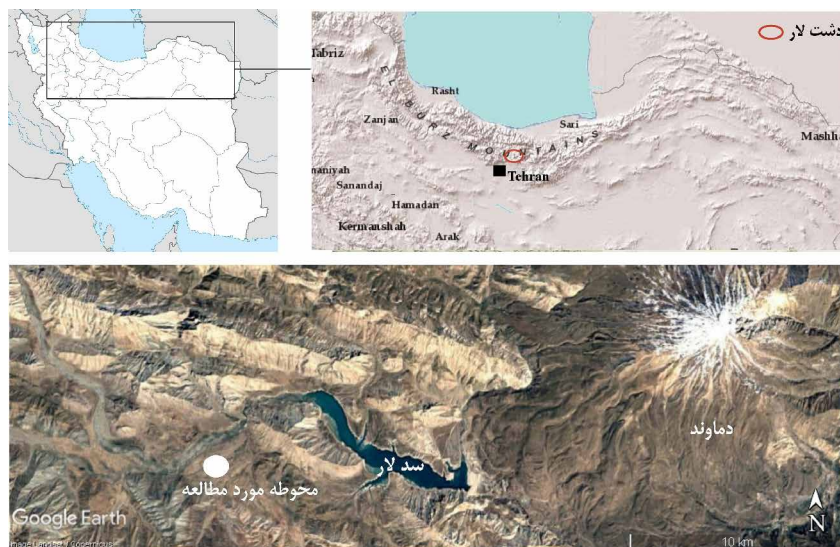
نتیجه‌گیری

مطالعه نظام‌نامه موزه ملی ایران که در نخستین سال‌های گشایش موزه تدوین شده، نشان داد دست کم هفت قطعه از کاشی‌های زرین‌فام موزه ملی ایران که اکنون به عنوان کاشی‌های مکشوف از کاشان، گرگان و ری ثبت شده‌اند، در حقیقت آثاری هستند که از دشت لار تهران کشف شده و به موزه راه پیدا کرده‌اند. به نظر می‌رسد در هنگام تنظیم

لار کشف شده و احتمالاً پس از انتقال به تهران، در عمارت قدیم وزارت معارف و سپس تالار آئینه کاخ مسعودیه نگهداری شده و با گشایش موزه ملی ایران، به این موزه منتقل شده‌اند. زیرا محمدتقی مصطفوی در توضیحی که درباره اشیاء فهرست‌شده در نظام‌نامه موزه ملی ایران بیان کرده، به تاریخچه نگهداری آثار این فهرست در دو بنای فوق اشاره کرده است. به گفته او، مجموعه‌ای از ۲۷۰ شی تاریخی در حدود بیش از یک سده قبل در محل یکی از اطاق‌های بزرگ عمارت قدیم وزارت معارف در قسمت شمال مدرسه دارالفنون نگهداری می‌شد. اما پس از خریداری و اهداء کاخ مسعودیه به وزارت فرهنگ، این آثار به تالار آئینه کاخ مسعودیه منتقل شده و در نهایت به موزه ملی ایران انتقال یافته است. بخشی از این اشیاء در همان زمان در جزوه نظام‌نامه و کاتالوگ موزه معرفی شده بودند و در تالارها و غرفه‌های مختلف موزه به نحو شایسته‌ای در معرض تماشا و مطالعه عموم قرار داده شده بودند (مصطفوی ۱۳۳۴: ۳۸۸ و ۳۸۹).

یافته‌های بررسی باستان‌شناسی دشت لار تهران

با توجه به اینکه در نظام‌نامه موزه ملی ایران، بر کشف کاشی‌ها از ییلاقات لار تصریح شده است، بررسی‌های میدانی باستان‌شناسی در دشت لار تهران به انجام رسید تا ارتباط این کاشی‌ها با بسترهای باستان‌شناسی منطقه روشن شود. بررسی باستان‌شناسی در دشت لار که با مجوز پژوهشکده باستان‌شناسی در تابستان ۱۳۹۸ انجام شد، به شناسایی آثاری همچون محوطه‌های استقرار، کاروانسرا، قلعه و گورستان انجامید. در این بررسی، ۴۰ محوطه و اثر تاریخی شناسایی و ثبت شد. از این میان، در منتهی‌الیه جنوبی منطقه مورد بررسی، روی تراس آبرفتی کناره جنوبی رود لار که به دشت قرقره معروف است، تپه‌ای باستانی به ارتفاع حدود ۱۰ متر یافت شد که بنا به شواهد برجای مانده، حاصل از تخریب عمارتی تاریخی است (تصاویر ۹ تا ۱۱). با توجه به موقعیت مکانی این تپه به نظر می‌رسد تپه فوق، همان «خوشی‌خانه» مورد اشاره در رساله خطی اعتمادالسلطنه و کتاب روزنامه خاطرات اوست. زیرا اولاً تپه دیگری با مشخصاتی که اعتمادالسلطنه اشاره کرده، در بررسی دشت لار در سال ۱۳۹۸ شناسایی نشد. ثانیاً حتی یک قطعه کاشی در هیچ‌یک از ۳۹ محوطه شناسایی شده دیگر در این دشت به دست نیامد. در بررسی سطحی تپه فوق و محوطه پیرامون آن، همان‌گونه که اعتمادالسلطنه و دکتر فوریه اشاره کرده بودند (اعتمادالسلطنه ۱۳۹۰: ۹۲؛ فوریه ۱۳۳۵: ۱۷۱)، قطعات پراکنده‌ای از کاشی مشاهده شد. این قطعات نمونه‌هایی از کاشی‌های زرین‌فام هشت‌ضلعی کوکبی، چهارپر چلیپایی زرین‌فام، چهارپر چلیپایی لاجوردی

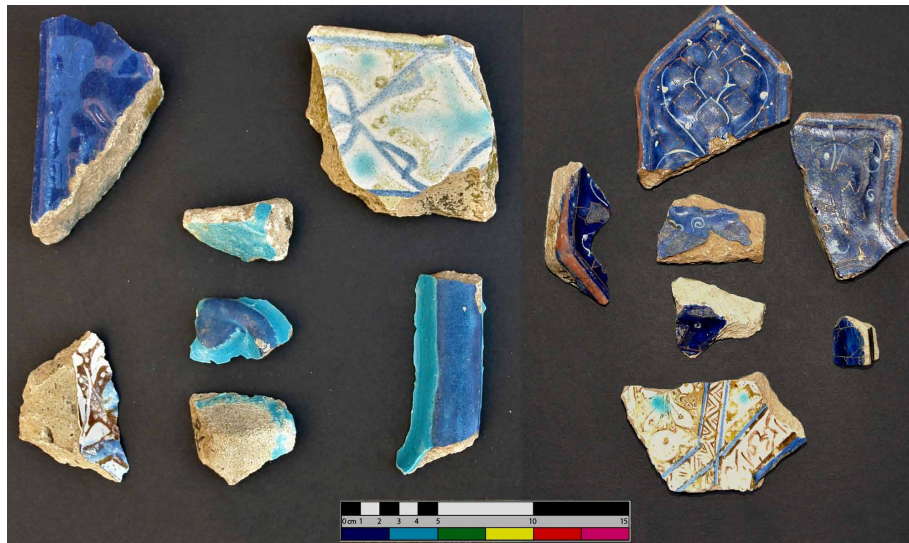
تصویر ۹. نقشه و عکس ماهواره‌ای از دشت لار تهران و محوطه مورد مطالعه (تهیه نقشه و عکس از نگارندگان ۱۳۹۹)

تصویر ۱۰. تپه تاریخی قوش‌خانه یا خوشی‌خانه واقع در کناره جنوبی رود لار، دید از جنوب (نگارندگان ۱۳۹۸)

تصویر ۱۱. ساختارهای معماری، تراکم آجر و کاشی و گودال کاوش غیرمجاز در سطح محوطه (نگارندگان ۱۳۹۸)

تصویر ۱۲. کاشی‌های زرین‌فام، لاجوردینه و قالب‌زده زیر لعاب فیروزه‌ای در سطح محوطه قوش‌خانه (نگارندگان ۱۳۹۸)

پازوکی طرودی، ناصر
۱۳۸۲ آثار تاریخی شمیران؛ جلد اول: لواسان و رودبار قصران، تهران، اداره کل میراث فرهنگی استان تهران.

پورداوود، حمید؛ حسین مستأجران و پرستو مسجدی خاک
۱۳۹۸ «کتیبه کاشی‌های زرین‌فام، نسخه قابل استفاده در تصحیح متون ادبی»، مطالعات باستان‌شناسی پارسه، شماره ۷، تهران، پژوهشگاه میراث فرهنگی کشور، صص ۱۶۰-۱۳۷.

سیری، محمدسپهر
۱۳۹۸ الف گزارش بررسی باستان‌شناختی دشت لار تهران، بایگانی اداره کل میراث فرهنگی استان تهران.

۱۳۹۸ ب بررسی باستان‌شناسی دشت لار تهران و تحلیل الگوهای استقرار دورانی اسلامی آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد باستان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران.

شکرپور، شهریار؛ محمود طاووسی؛ عبدالله قوچانی
۱۳۹۲ «بازتاب رهیافت‌های فرهنگی و اجتماعی عصر ایلخانی بر کاشی‌های زرین‌فام»، نامه هنرهای تجسمی و کاربردی، شماره ۱۱، صص ۵۳-۶۶.

فوریه، ژوان
۱۳۳۵ سه سال در دربار ایران، ترجمه عباس اقبال، تهران، موسسه مطبوعاتی علمی.

قوچانی عبدالله
۱۳۷۱ اشعار فارسی کاشی‌های تخت سلیمان، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
لشکری، آرش؛ اکبر شریفی‌نیا و سمیه مهاجروطن

۱۳۹۳ «بررسی نقوش کاشی‌های زرین‌فام آوه از دوره ایلخانیان»، فصلنامه نگره، شماره ۳۲، تهران، دانشگاه شاهد، صص ۵۴-۳۹.

مصطفوی، محمدتقی
۱۳۳۴ گزارش‌های باستان‌شناسی، مجلد سوم، اداره کل باستان‌شناسی.

۱۲۹۵ نظام‌نامه موزه ملی ایران، طهران، مطبوعه برادران باقرزاده.

شناسنامه این کاشی‌ها در موزه ملی ایران، محل کشف این کاشی‌ها بدون توجه به اسناد قبلی از جمله نظام‌نامه و نوشته‌های اعتمادالسلطنه و صرفاً بر پایه ویژگی‌های سبکی ثبت شده است. با وجود این، بررسی مقایسه‌ای این هفت کاشی نشان می‌دهد از نظر سبک، با تولیدات کاشان و تخت‌سلیمان مشابهت بیشتری دارند و شاید بتوان این کاشی‌ها را تولیداتی از این دو شهر دانست که در بنایی فاخر در دشت لار تهران به کار رفته‌اند. بر پایه منابع تاریخی، این کاشی‌ها توسط اعتمادالسلطنه در محلی به نام خوشی‌خانه یا قوش‌خانه در دشت لار کاوش شده‌اند. کاوشی که به دستور شخص ناصرالدین شاه در جریان سفر پیلاقی‌اش به لار به انجام رسید و حدود یک ماه تداوم داشت. پس از آن، این مجموعه کاشی زرین‌فام به یکی از اطاق‌های بزرگ عمارت قدیم وزارت معارف در قسمت شمال مدرسه دارالفنون و سپس به تالار آئینه کاخ مسعودیه منتقل شد و در نهایت به موزه ملی ایران انتقال یافت. در همان زمان، فهرستی تشریحی از کاشی‌ها در نخستین نظام‌نامه موزه ملی ایران تدوین شد. نظام‌نامه‌ای که اکنون به‌عنوان سندی تاریخی از اهمیت زیادی در شناخت برخی از آثار موزه ملی ایران برخوردار است.

سپاسگزاری

نگارندگان از آقای دکتر جبرئیل نوکنده و یوسف حسن‌زاده برای همکاری در مطالعه آثار موزه ملی ایران سپاسگزارند.

منابع

اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان
۱۲۹۸ جغرافی و تاریخ لار، نسخه خطی به شماره ۲۹۵۸، مرکز اسناد و کتابخانه ملی ایران.

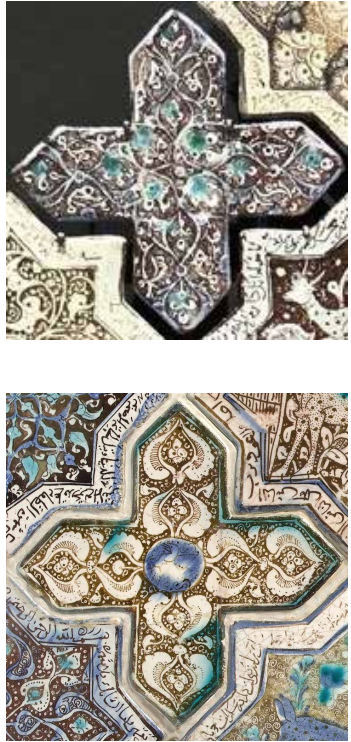
۱۳۹۰ روزنامه خاطرات، تهران، انتشارات امیرکبیر.

جدول ۲. مقایسه کاشی‌های زرین‌فام محوطه قوش‌خانه دشت لار با نمونه کاشی‌های دیگر در ایران

نمونه کاشی قابل مقایسه	نمونه کاشی قوش‌خانه
کاشان، سده هفتم هجری لشکری و همکاران ۱۳۹۳: ۴۱ Mason 2004: 265	
تخت سلیمان، سده هفتم هجری لشکری و همکاران ۱۳۹۳: ۴۱؛ قوچانی (۱۳۷۱: ۹۳) کاشان، سده هفتم هجری https://www.alamy.com/star-shaped-tile-star-shaped-tile-13th14th-century-made-in-iran-kashan-stonepaste-luster-painted-ceramics-tiles-image344670927.html امامزاده جعفر دامغان (Watson 1985: 133)	

نمونه کاشی قابل مقایسه		نمونه کاشی قوش‌خانه
کاشان، سده هفتم هجری (لشکری و همکاران ۱۳۹۳: ۴۱؛ Watson 1985: 129-130; https://museum.cornell.edu/collections/asian-pacific/west-and-central-asia/star-shaped-tile-designs-figures-and-poetry) قلعه دختر کرمان، ۶۶۱ هجری (Amirhajloo et al. 2020: 2) تخت سلیمان، سده هفتم هجری قوچانی ۱۳۷۱: ۵۱ و تصویر ۱۶ رنگی؛ شکرپور و همکاران ۱۳۹۲: ۵۹.		
امامزاده جعفر دامغان، ۶۶۴ و ۶۶۵ هجری (Watson, 1985: 133; http://cartelfr.louvre.fr/cartelfr/visite?srv=car_not_frame&idNotice=34611) کاشان، سده هفتم هجری (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/444459)		

References

- Amirhajloo, S.; M. A. Emami, D. Agha-Aligol, R. Riahiyan Gohorti
2020 "Preliminary studies on polychrome luster tiles excavated
from Qal'eh Dokhtar in Kerman by X-ray, SEM-EDX and micro-
PIXE spectroscopy; Insight into a new production center of lus-
terware in Southeast of Iran", *Journal of Archaeological Science*:
Report, No. 33: 1-14, doi.org/10.1016/j.jasrep.2020.102456.
- Mason, Robert B. J.
2004 *Shine like the Sun, Biblioteca Iranica; Islamic Art and
Architecture Series*, No. 12, California and Ontario: Mazda
Publishers and Royal Ontario Museum.
- Watson, Oliver
1985 *Persian Lustre Ware*, the Faber Monographs on Pot-
tery and Porcelain, London: Faber and Faber.

مجله موزه ملی ایران

توالی انتشار: دو فصلنامه

نوع داوری: دو سو ناشناس

زبان نشریه: فارسی و انگلیسی

نوع انتشار: چاپی و الکترونیکی

نوع دسترسی به مقالات: رایگان

هزینه بررسی و انتشار: ندارد

صاحب امتیاز: موزه ملی ایران

مدیر مسئول: جبرئیل نوکنده

سردبیر: یعقوب محمدی‌فر

معاون سردبیر: فریدون بیگلری

مدیر داخلی: ام‌البنین غفوری

ویراستار فارسی: یوسف حسن‌زاده و ام‌البنین غفوری

ویراستار انگلیسی: Steve Renette

اعضای تحریریه

محمدحسن طالبیان

علیرضا هژبری‌نوبری

یعقوب محمدی‌فر

محمد مرتضایی

علیرضا خسروزاده

محمد اسماعیل اسمعیلی جلودار

داریوش اکبرزاده

سیروس نصرالله‌زاده

امید عودباشی

بهروز عمرانی

علیرضا انیسی

مشاوران علمی

مهدی رهبر

سید محمد بهشتی

سیداحمد محیط‌طباطبایی

محمدرضا کارگر

کامیار عبدی

محسن جاوری

زهره روح‌فر

هایده لاله

سونیا شیدرنگ

شاهرخ رزمجو

محمدحسین عزیزی‌خرانقی

یوسف حسن‌زاده

علی‌اکبر وحدتی

جواد حسین‌زاده ساداتی

حسین داودی

آرش میلانی‌نیا

اعضای تحریریه بین‌المللی

عباس علیزاده

مرجان مشکور

علی موسوی

نیما نظافتی

وستا سرخوش

فرانک بحرالعلومی

کریم علیزاده

محسن زیدی

طراح لوگو: نینا رضایی

تصویر روی جلد: گل نیلوفر آبی (TY.11)، تپه یحیی
تصویر پشت جلد: تیزه موستری ساخته‌شده از تراشه لوالوا، لایه مابین
پارینه سنگی میانی و پارینه‌سنگی جدید
کلیه حقوق این اثر برای موزه ملی ایران محفوظ است.

آدرس: تهران، خیابان امام‌خیمینی، خیابان سی‌تیر، خیابان هنری

رولن، پلاک ۱، موزه ملی ایران.

کدپستی: ۱۱۳۶۹۱۷۱۱۱ تلفن: ۴ - ۶۶۷۰۲۰۶۲ - ۰۲۱

www.irannationalmuseum.ir

وبگاه موزه:

/http://jinm.irannationalmuseum.ir

وبگاه نشریه:

پست الکترونیک نشریه: irannationalmuseumjournal@gmail.com

راهنمای نویسندگان

نویسندگان گرامی لطفاً مقالات خود را در دو فایل مستقل بارگذاری کنید. یک فایل شامل کل مقاله بدون مشخصات نویسندگان که به داوران ارسال خواهد شد و یک فایل Word شامل مشخصات نویسندگان و اطلاعات تماس و معرفی آنان که نزد نشریه محفوظ خواهد ماند.

- ترتیب و چیدمان مطالب در مقاله:

- عنوان مقاله، نام نویسنده یا نویسندگان، چکیده‌ی فارسی و انگلیسی (بین ۲۵۰ تا ۳۰۰ کلمه)، کلیدواژگان (بین ۵ تا ۸ واژه مرتبط با متن)، متن اصلی (درآمد، مواد و روش، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری، سپاسگزاری)، پی‌نوشت‌ها، کتاب‌شناسی، زیرنویس تصاویر.

- ذکر نام نویسنده یا نویسندگان (نویسنده مسئول مشخص شود)، عنوان، شماره تلفن، آدرس پستی و آدرس پست الکترونیک (E-mail) در صفحه نخست مقاله الزامی است.

- چکیده مقاله بایستی حاوی یافته‌های مهم و نتیجه پژوهش باشد و مؤلفین بایستی از کلی‌گویی و پرداختن به موارد حاشیه‌ای پرهیز کنند.

- کلیه جداول و نمودارها (در قالب ورد یا اکسل) جداگانه ارسال شود.

- تصاویر با پسوند JPG و وضوح ۳۰۰ dpi باشند و به صورت فایل‌های جداگانه ارسال شوند. حداکثر طول افقی تصاویر ۲۰ سانتی‌متر (برابر عرض دو ستون) باشد. در شماره‌گذاری فایل تصاویر از اعداد لاتین استفاده کنید. از ارسال تصاویر در فایل ورد پرهیز کنید.

- برای ارجاع به عکس، طرح و نقشه از واژه تصویر استفاده کنید. برای ارجاع به جداول و نمودارها نیز به ترتیب از واژه جدول و نمودار استفاده کنید.

- اسامی در تصاویر فارسی بوده و از ارسال نقشه یا تصویر با اسامی لاتین خودداری کنید.

- معادل لاتین اسامی و اصطلاحات به صورت پاورقی در همان صفحه آورده شود.

سیک ارجاع‌دهی بین‌المللی AAA: American Anthropological Association ارجاع کوتاه شامل نام خانوادگی نویسنده، سال نشر در صورت لزوم و شماره صفحه درون متن و رفرنس کامل در پایان مقاله

* لطفاً از آوردن منابع به صورت پانویس یا هر شکل دیگری خودداری فرمایید.

- ارجاع و منابع

- ارجاع به منابع فارسی و غیرفارسی در متن مقاله به شیوه زیر باشد:

(مجید زاده ۱۳۸۶) یا (Renfrew 1982)

* لطفاً در صورتی که منبع مورد اشاره لاتین است مثلاً (Mofidi 2012B: 133)، درون متن هم، در ارجاع کوتاه به صورت لاتین ارجاع داده شود و از فارسی کردن ارجاع درون متن مثلاً (مفیدی ۲۰۱۲: ۱۳۳) خودداری کنید. تنها مقالاتی که در اصل فارسی هستند یا به ترجمه فارسی آنها ارجاع می‌دهید را در فرمت ارجاع کوتاه فارسی بنویسید.

- در صورت لزوم شماره صفحه یا طرح و عکس را پس از نام نویسنده و سال انتشار ذکر کنید. در مواردی که از عکس، شکل و یا طرح منتشرشده‌ای استفاده می‌کنید در انتهای زیرنویس و در داخل پرانتز نام منبع، سال انتشار و شماره صفحه را ذکر کنید.

در کتاب‌شناسی یا کتاب‌نامه، منابع را به ترتیب حروف الفبا (نام نویسنده نخست) ذکر کنید. ترتیب آن به صورت نام فامیلی، نام، سال انتشار، نام مقاله، نام مجله، شماره صفحات و در کتاب، پس از عنوان کتاب، محل نشر و سپس نام ناشر.

- مقاله در مجله

امیرلو، عنایت‌اله

۱۳۶۵ "نگاهی به فرهنگ‌های کهن سنگی ایران"، *باستان‌شناسی و تاریخ*، شماره ۱، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، صص ۳۰-۱۳.

- مقاله در مجموعه مقالات

آذرنوش، مسعود

۱۳۵۴ "کاوش‌های گورستان محوطه سنگ شیر"، *گزارش‌های سومین مجمع سالانه کاوش‌ها و پژوهش‌های باستان‌شناسی در ایران، آبان ماه ۱۳۵۳*، به کوشش فیروز باقرزاده، تهران، مرکز باستان‌شناسی ایران، صص. ۷۲-۵۱.

- کتاب

مجیدزاده، یوسف

۱۳۸۶ *تاریخ و تمدن/یلام*، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.

- ترجمه کتاب

کلایس، ولفرام و پتر کالمایر

۱۳۸۵ *بیستون: کاوش‌ها و تحقیقات سال‌های ۱۹۶۷-۱۹۶۳*، ترجمه فرامرز نجد سمیعی، تهران، اداره کل امور فرهنگی، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

Abdi, K.

2003 "The Early Development of Pastoralism in the Central Zagros Mountains", *Journal of World Prehistory*, Vol. 17, No. 4: 395-448.

Wright, H. T.m

1994 "Prestate Political Formations", In *Chiefdoms and Early States in the Near East: Organizational Dynamics of Complexity*, G. Stein and M. S. Rothman (eds.), 67-84, Madison: Prehistory Press.

Azarnoush, M.

1994 *The Sasanian Manor House at Hajiabad, Iran*, Firenze, Le Lettere, Monografie di Mesopotamia.

فهرست مطالب

- نگاهی نو بر فناوری و گونه‌شناسی دست‌تراش‌های پارینه‌سنگی غار خر در بیستون، مجموعه موزه ملی ایران و دانشگاه
مونترال ۵
سونیا شیدرنگ
- مطالعه بقایای استخوانی جانوری مکشوفه از کاوش‌های تپه قصر دشت- فارس ۲۷
ساناز بیضائی‌دوست، مرجان مشکور، آزاده محاسب و محمدتقی عطائی
- تدفین شماره ۱۲ در چلو: گور بانویی نجیب‌زاده از تمدن خراسان بزرگ ۴۵
علی‌اکبر وحدتی، رافائله بیشونه، روبرتو دن، ماری-کلود ترموی
- بازسازی چرخه استحصال، تولید، توزیع و مصرف اشیاء فلزی در هفت تپه برای درک زندگی روزمره ساکنان شهر ۶۵
بابک رفیعی علوی
- خراج یا مالیات؛ شواهدی جدید از ساختار اقتصاد سیاسی ایران در دوره آغاز ایلامی بر اساس بازخوانی گل‌نبشته آغاز ایلامی
TY.11 تپه یحیی موجود در موزه ملی ایران ۸۳
سحر یزدانی و روح‌الله یوسفی زشک
- گونه‌شناسی و مقایسه تطبیقی سفال‌های گورستان قیطریه: بازنگری مجموعه موجود در موزه ملی ایران ۹۳
شراره فرخ‌نیا
- ترجمه پسوند hi در کتیبه لوح فهرست اهداء‌کنندگان گوسفند از بسطام در موزه ملی ایران ۱۲۹
مریم دارا
- یک تعویذ مصری در موزه ملی ایران ۱۳۵
کامیار عبدی
- مجسمه‌های پارسی (؟) در پرستشگاه‌های آپولو در قبرس ۱۴۳
فرزاد عابدی
- الگوی استقرار دشت نیشابور در دوره ساسانی ۱۶۱
میثم لباف خانیکی
- سکه بیزانسی یافت‌شده از کهنه‌تپه‌سی در شمال غرب ایران ۱۸۷
علی زلقی و سپیده مازیار
- مطالعات آزمایشگاهی بر روی ظروف موسوم به «فقاع» در موزه ملی ایران ۱۹۳
فرانک بحرالعلومی، لیلا خاموشی و ایرج بهشتی
- بازنگری محل انتساب هفت قطعه کاشی زرین‌فام در موزه ملی ایران؛ اطلاعات باستان‌شناختی تازه‌ای از دشت لار تهران ۲۱۱
محمد سپهر سیری و سعید امیرحاجلو

Contents

A Typo-technological Analysis of Lithic Assemblages from Ghar-e Khar Cave, Bisotun, Collections of Iran National Museum and Montreal University.....	5
<i>Sonia Shidrang</i>	
Study of Faunal Remains from Excavations of Tappeh Qasrdašt - Fars.....	27
<i>Sanaz Beizadeh Doost, Marjan Mashkour, Azadeh Mohaseb, Mohammad Taqi Atayi</i>	
Grave 12 at Challow: The Burial of a Lady of the “Greater Khorasan Civilization”	45
<i>Ali A. Vahdati, Raffaele Biscione, Roberto Dan, Marie-Claude Trémouille</i>	
Acquisition, Production, Consumption, and Discard: Reconstruction of Operational Chain of Haft Tappeh Metal Artifacts for Understanding the Everyday Life of the City.....	65
<i>Babak Rafii-Alavi</i>	
Tribute or Taxation; New Evidence of the Structure of Iran’s Political Economy in the Proto-Elamite Period Based on a Proto-Elamite Tablet from Tepe Yahya: TY.11, Kept in Iran National Museum.....	83
<i>Sahar Yazdani and Rouhollah. Yousefi Zoshk</i>	
Typology and Comparative Studies on Qeytariyeh Ceramic’s collection, Iran National Museum.....	93
<i>Sharareh Farokhnia</i>	
The translation of -hi in the list of sheep donors from Bastam in Iran National Museum Collection.....	129
<i>Maryam Dara</i>	
An Egyptian Talisman in Iran National Museum.....	135
<i>Kamyar Abdi</i>	
The Persian (?) Sculptures in the Sanctuaries of Apollo in Cyprus.....	143
<i>Farzad Abedi</i>	
The Settlement Pattern of the Nishapur Plain in the Sasanian Period.....	161
<i>Meysam Labbaf-Khaniki</i>	
Byzantine Coin from Kohne Tepesi, Northeastern Iran.....	187
<i>Ali Zallaghi & Sepideh Maziar</i>	
Analysis of Sphero-conical Vessels, Fuqqa, from Iran National Museum.....	193
<i>Faranak Bahrouloli, Leila Khamoshi and Iraj Beheshti</i>	
Review of Seven Pieces of Luster Tiles in the National Museum of Iran; New Archaeological Finds from Lar Plain in Tehran.....	211
<i>Mohammad Sepehr Siri & Saeed Amirhajloo</i>	

Journal of Iran National Museum

Journal of Iran National Museum publishes research and reports: on all issues associated with museums and archaeology. It publishes two peer-reviewed issues per year in English and Persian.

The journal brings together curators, museum administrators, and archaeologists to present their research results about the museums and archaeology. Submissions must comply with the requirements set out in the instructions to contributors. The journal is open access and free to all individuals and institutions.

Peer Review Process: All manuscripts submitted to JINM go through a two-step double-blind peer review process (internal review and external review).

The external review is done by 2 to 4 experts in the related field. Following the external review, the authors are sent copies of the comments and are notified of the decision (accept as is, accept pending changes, revise and resubmit, or reject).

Publisher: Iran National Museum

Director in Charge: Jebrael Nokandeh

Editor in Chief: Yaghoob Mohammadifar

Associate Editor in Chief: Fereidoun Biglari

Manager: Omolbanin Ghafoori

Persian Literary editor: Yousef Hassanzadeh & Omolbanin Ghafoori

English Text Editor: Steve Renette

Editorial Board

Mohammad Hasan Talebian   Alireza Hezhabri Nobari

Yaghoob Mohammadifar   Mohammad Mortezaei

Alireza Khosrowzadeh

Mohammad Esmail Esmaili Jelodar

Darius Akbarzadeh   Cyrus Nasrollahzadeh

Omid Oudbashi   Behrooz Omrani

Alireza Anisi

Scientific Adviser

Mehdi Rahbar   Seyed Mohammad Beheshti

Ahmad Mohit Tabatabayi   Mohammadreza Kargar

Kamyar Abdi   Mohsen Javeri

Zohreh Rouhfard   Haedeh Laleh

Sonia Shidrang   Shahrokh Razmjou

Mohammad Hosein Azizi Kharanaghi

Yousef Hassanzadeh   Ali A. Vahdati

Javad Hoseinzadeh Sadati   Hossein Davoudi

Arash Milani Nia

International Editorial Board

Abbas Alizadeh   Marjan Mashkour

Ali Mousavi   Nima Nezafati

Vesta Sarkhosh   Faranak Bahrololoumi

Karim Alizadeh   Mohsen Zeidi

Cover Design: Design: Mousterian point on Levallois flake, intermediate Mousterian/Baradostian, Ghar-e Khar

Back Cover: Proto-Elamite tablet (TY.11), Tepe Yahya

مجله
موزه ملی ایران

Journal of

Iran National Museum

Vol. 1, No.1, Autumn 2020 and Winter 2021

Guide for Authors

Instructions to Contributors

All manuscript submissions to the Journal of Iran National Museum should be in a Word ".doc" file or in a Word-compatible file. The manuscripts should use Times New Roman 12 point font, and be double-spaced. Articles should not exceed 7,000 words excluding the title page, abstract, and bibliographic references.

The following information is required:

Cover letter including names, addresses, phone numbers and email addresses of the authors. Please also indicate the corresponding author.

200-word abstract

Keywords separated by semi-colons

The body of the paper, title page, references, tables, figure captions, and author notes should be combined in a single file, in both MS Word and PDF format.

Figures can be provided separately in JPG or TIF format and in high-resolution (at least 300 dpi) suitable for publication. Figures should be numbered and cited in the text.

Page numbers should be placed in the lower right corner of all pages. Manuscripts submitted to the Journal of Iran National Museum should not be currently under review by any other Journal or been made available in print or on the Internet.

Reference Style: AAA: American Anthropological Association (Short reference include name + date + page number inside text and full reference at the end of article)

* please do not use other style like footnote and etc.

Citation guidelines

Abdi, K.

2003 "The Early Development of Pastoralism in the Central Zagros Mountains", *Journal of World Prehistory*, Vol. 17, No. 4: 395-448.

Wright, H.T.

1994 "Prestate Political Formations". In *Chiefdoms and Early States in the Near East: Organizational Dynamics of Complexity*, edited by G. Stein and M.S. Rothman, 67-84. Madison: Prehistory Press.

Daryace, T.

2009 *Sasanian Persia: The Rise and Fall of an Empire*, London: Tauris.

Cover design and Logo: Nina Rezaei

Contact us:

<http://jinm.irannationalmuseum.ir/>
irannationalmuseumjournal@gmail.com
www.irannationalmuseum.ir

Address:

No.1, Professor Rolin St., Siy-e Tir St., Emam Khomeini Ave, Tehran, Iran.

Phone: +98 021 66702061-5